

The Effect of Emergent Curriculum on Creativity and Motivation in Novices of Preschool Students

DOI: <https://dx.doi.org/10.22070/tlr.2022.10387.0>

Masoumeh Sadeghi Nia ¹, Zahra Talib ^{2*}

Journal of

**Training &
Learning
Researches**

Research Article

Vol.17, No. 1, Serial 31

Spring & Summer
2020

Recive Date: 07/05/2019

Accept Date: 01/10/2020

1. Master student of curriculum planning, Islamic Azad University, South Tehran Branch, Tehran, Iran
2. Assistant Professor, Department of Educational Sciences, Islamic Azad University, South Tehran Branch, Tehran, Iran. (Corresponding Author)

Abstract

Introduction: The Emergent Curriculum is a process of continuous planning and revision in teachers constantly interact with students in search of a better way to make their learning experiences enjoyable. The purpose of this study was to determine the impact of an Emergent Curriculum on the creativity and motivation in Novices of Preschool Students.

Method: In this research, a quasi-experimental method of pre-test-post-test design with control group has been used. The statistical population of the research was 1434 Novices in the 14th district of Tehran in the 97-98 academic year and 30 Novices were categorized in two groups by simple random sampling. Data collection tools included a standard Torrance Creativity Test with a reliability of 0.81 based on Cronbach's alpha coefficient and a researcher-made motivation questionnaire (Nazarpouri et al., 2017) with a reliability of 0.83 based on Cronbach's alpha coefficient. Descriptive statistics and covariance analysis were used to analyze the data.

Results: The results of the hypothesis review showed that the Emergent Curriculum has a positive effect on creativity and motivation.

Discussion and Conclusion: Applying the emergent curriculum approach can increase the creativity and motivation of new learners in teaching and learning.

Keywords: Creativity, Motivation, Emergent Curriculum, Preschool.

*Email: zataleb@yahoo.com

تأثیر برنامه درسی روئیدنی بر خلاقیت و انگیزه نوآموزان

پیش دبستانی

DOI: <https://dx.doi.org/10.22070/tr.2022.10387.0>

معصومه صادقی نیا^۱، زهرا طالب^{۲*}

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد برنامه ریزی درسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران جنوب، تهران، ایران.

۲. استادیار گروه علوم تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران جنوب، تهران، ایران. (نویسنده مسئول)

چکیده

مقدمه: برنامه درسی روئیدنی یک فرایند طرح ریزی و تجدید نظر مستمر است که آن در معلمان از طریق تعامل با دانش آموزان به طور مداوم در جستجوی یک روش بهتر برای لذت بخش کردن تجارب یادگیری برای آنان هستند. هدف از انجام پژوهش حاضر تعیین تأثیر برنامه درسی روئیدنی بر خلاقیت و انگیزه نوآموزان پیش دبستانی بوده است. روش: در این پژوهش از روش شبه آزمایشی طرح پیش آزمون - پس آزمون با گروه گواه استفاده شده است. جامعه آماری پژوهش نوآموزان منطقه ۱۴ شهر تهران به تعداد ۲۷۳۴ در سال تحصیلی ۹۸-۹۷ بود که به روش نمونه گیری تصادفی ساده تعداد ۳۰ نوآموز در دو گروه آزمایش و گواه قرار گرفتند. ابزار گردآوری داده ها شامل آزمون استاندارد خلاقیت تورنس با پایایی ۰/۸۱ بر حسب ضریب آلفای کرونباخ و پرسشنامه محقق ساخته انگیزه نظریوری و همکاران (۱۳۹۶) با پایایی ۰/۸۳ بر حسب ضریب آلفای کرونباخ بوده است. در تحلیل داده ها از آمار توصیفی و آمار استنباطی از تحلیل کواریانس استفاده شد.

نتایج: بررسی فرضیه ها نشان داد برنامه درسی روئیدنی بر خلاقیت و انگیزه نوآموزان پیش دبستانی تأثیر مثبت دارد. بحث و نتیجه گیری: با کاربست رویکرد برنامه درسی روئیدنی می توان خلاقیت و انگیزه نوآموزان را در امر آموزش و یادگیری افزایش داد.

نشریه علمی

پژوهش های آموزش و یادگیری

دوره ۱۷، شماره ۱، پیاپی ۳۱
بهار و تابستان ۹۹
صص: ۱۲۲-۱۱۳

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۰۴/۱۴

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۱۰/۲۰

مقاله پژوهشی

Journal of

Training & Learning Researches

Vol.17, No. 1, Serial 31

Spring & Summer
2020

pp.: 113-122

کلیدواژه ها: خلاقیت، انگیزه، برنامه درسی روئیدنی، پیش دبستانی.

*Email: zataleb@yahoo.com

این مقاله برگرفته از پایان نامه کارشناسی ارشد نویسنده اول است.

مقدمه

آموزش مدرن پیش دبستانی نسبت به دوره‌های قبلی اولویت بالاتری پیدا کرده است و سطح آگاهی و حساسیت نسبت به موضوع به‌طور قابل توجهی در سطح جهان و کشورهای مختلف افزایش یافته است [۱]. مطالعات انجام شده نیز نشان داده‌اند که رشد شناختی در مراحل اولیه کودکی مؤثرتر است، بنابراین، پیشرفت چشم‌گیری به سمت رویکردهایی وجود دارد که در آموزش‌های خردسالی با هدف افزایش کارایی اعمال می‌شوند. در نتیجه، تغییر در نیازهای مهارتی دنیای امروز جوامع، کشورها را به تغییر برنامه‌های آموزشی خود سوق داده است [۲]. تغییر در برنامه‌های آموزشی بر اساس نیازهای جوامع بوده و در این میان مهارت‌های اساسی که نیاز جوامع امروزی است هدف اصلی آموزش است. برخی از این مهارت‌ها عبارتند از: مهارت‌های تفکر، استدلال، سازماندهی شناخت‌ها و معنی‌دار ساختن آنها در دانش‌آموزان است؛ زیرا آنها را قادر می‌سازد تا به طریقی بهتر با محیط خود ارتباط برقرار کرده و اطلاعات مربوطه را سامان بخشند [۳]. از میان این مهارت‌ها با توجه به اینکه خلاقیت^۱ در علم، هنر، ادبیات و سایر جنبه‌های فرهنگ و تمدن همواره مورد احترام انسان‌ها بوده و پرورش استعداد‌های خلاق، همانند پرورش توانایی حل مسأله، یکی از هدف‌های مهم آموزش و پرورش به‌شمار می‌آید [۴]. مولفه‌ای است که نظام آموزشی در پرورش آن با مشکلات زیادی مواجه شده است. از نظر علمی خلاقیت و تفکر خلاق یک عمل مثبت است که عامل مهمی در تحریک عملکرد مغز و ایجاد یک سبک یادگیری مفید و موثر در فرد می‌باشد. سبک یادگیری بر افراد در جذب و پردازش اطلاعات تأثیر می‌گذارد و آنها را قادر می‌سازد تا در نتیجه تفکر و خلاقیت تأثیرگذار باشند [۵]. خلاقیت از موضوعاتی است که درباره آن بحث‌های فراوانی شده بی‌آنکه مفهوم آن به درستی روشن شده باشد. کلمه "خلاقیت" در زمینه‌های گوناگون و در معانی مختلف به‌کار برده شده است، تا آنجا که برخی از پژوهشگران آن را فاقد معنی مشخص و دقیق دانسته‌اند [۶]. تورنس^۲ (۱۹۷۳) خلاقیت را حساسیت به مسائل، کمبودها، مشکلات و خطاهای موجود در دانش، حدس زدن، تشکیل فرضیه‌هایی درباره این کمبودها، ارزشیابی و آزمایش این حدس‌ها و فرضیه‌ها و احتمالاً اصلاح و آزمودن مجدد آنها و در نهایت نتیجه‌گیری تعریف کرده است [۳].

¹ Creativity² Torrance

یکی از عوامل رشد خلاقیت در کودکان می‌تواند انگیزه^۳ آنان به حرکت و فعالیت باشد. تا زمانی که فرد انگیزه‌ای برای فعالیت و تحرک نداشته باشد و خود را با محیط خود درگیر نسازد خلاقیت او نیز پرورش نخواهد یافت. بنابراین انگیزه از مباحث بسیار مهم در فرایند یاددهی-یادگیری است. چرا که کوشش‌های معلمان و دانش‌آموزان بدون ایجاد انگیزه برای رسیدن به یادگیری، بسیار بی‌ثمر خواهد بود. امروزه فرایند یاددهی-یادگیری و انگیزه از اساسی‌ترین موضوعات تعلیم و تربیت است که توجه متخصصان علوم تربیتی را به خود جلب کرده است [۷]. انگیزه مهم‌ترین شرط یادگیری است. علاقه به یادگیری محصول عواملی است که به شخصیت و توانایی دانش‌آموز، ویژگی‌های تکالیف، مشوق‌ها و سایر عوامل محیطی مربوط است [۸]. لوین در ۱۹۸۵ انگیزه را عالی‌ترین شاهراه یادگیری دانسته است. بدین معنی که هر چه انگیزه فرد برای آموختن و تحصیل بیشتر باشد، فعالیت و رنج و زحمت بیشتری برای رسیدن به هدف نهایی متحمل خواهد شد. مثلاً اگر یادگیرنده دارای انگیزه پیشرفت تحصیلی بالایی باشد، به تکالیف درس به‌خوبی توجه می‌کند، تکالیف درسی را جدی می‌گیرد و علاوه بر آن سعی می‌کند اطلاعاتی بیش از آنچه در کلاس درس به او می‌آموزند، یاد بگیرد [طال‌ب‌زادگان، ۱۳۷۸، نقل در ۹]. اهمیت انگیزه به حدی است که اگر یک نظام آموزش و پرورش بتواند انگیزه‌ها را در مسیر موردنظر هدایت کند آنگاه به هدف موردنظر؛ کمال، آگاهی و دانش پایدار دست خواهد یافت [قربانی‌نژاد، ۱۳۸۹، نقل در ۱۰]. بر این اساس از چالش‌ها و مسائل پیش روی معلمان، مدیران مدارس و والدین دانش‌آموزان، پایین بودن علاقه دانش‌آموزان و عدم تمایل آنها برای پیگیری مباحث آموزشی، انجام تکالیف درسی و تلاش برای موفقیت در امر تحصیل می‌باشد. انگیزه یک تمایل یا گرایش به عمل خاص است و بر نقش هدف در موفقیت و شکست تأکید دارد و توجه به آن موجب علاقه به موفقیت کلی یا موفقیت در زمینه‌ای خاص می‌شود [۱۱]. پایه‌های انگیزه می‌تواند در دوره پیش‌دبستانی شکل بگیرد. از این رو تقویت انگیزه کودک و علاقه‌مند کردن او به فعالیت، درس خواندن و یادگیری جزء اهداف عمده عاطفی در پایه اول دوره ابتدایی است [۱۲]. با شکل‌گیری انگیزه در دوره پیش‌دبستانی و سپس تقویت آن در دوره دبستان، فرد در سال‌های آینده انگیزه بالایی در تمامی امور زندگی و به‌ویژه امور تحصیلی خواهد داشت. انگیزه به‌عنوان موتور محرکه انسان می‌تواند فرد را برای انجام امور حرکت دهد. بر این اساس انگیزه

³ Motive

روئیدنی^۱ و به‌طور کلی رویکرد رجیو امیلیا^۲ به برنامه درسی در حوزه آموزش پیش دبستانی و آموزش ابتدایی می‌باشد. این رویکرد یک روش اکتشافی را پی‌ریزی و دنبال می‌کند و روشی است که زمینه بروز و ظهور قدرت‌های درونی کودکان را فراهم می‌سازد و سبب رشد اجتماعی، علمی، ادبی، اخلاقی و هنری آنان می‌گردد این رویکرد از طریق اجرای پروژه‌ها، سبب یادگیری عمیق در کودکان می‌شود [۱۶]. رویکرد برنامه درسی روئیدنی ریشه در سازنده‌گرایی^۳ دارد. سازنده‌گرایی به معنای ساختن و بنا کردن است. در مبحث آموزش، سازنده‌گرایی بدین معناست که دانش انسان توسط خودش ساخته می‌شود. کسب دانش اصولاً یک جنبه فردی دارد و هر فردی به‌طور جداگانه آن را به‌دست می‌آورد و دانش ویژه به خود را در ذهنش می‌سازد؛ به همین جهت، جوهر دانش را نمی‌توان از کسی به دیگری انتقال داد؛ بلکه باید از طریق جستجو و اکتشاف بدان رسید [۱۷]. برنامه درسی روئیدنی به‌عنوان یک روش برنامه‌ریزی می‌تواند با درگیر کردن نوآموزان با مواد یادگیری، خلاقیت و انگیزه آنان را برای فعالیت و موفقیت در امور آموزشی و پرورشی را پرورش دهد. در برنامه درسی برآمدنی (روئیدنی) گروه معلمان با بررسی علایق و دغدغه‌های کودکان و مستند کردن آن امکانات گسترش پروژه‌ها را برای کودکان فراهم می‌آورند [۱۸]. اصلان^۴ (۲۰۱۸) برنامه درسی روئیدنی را برنامه‌ای مبتنی بر علایق و نیازهای کودکان دانسته که بر پایه رویکرد رجیو امیلیا استوار است. این برنامه شامل مجموعه‌ای از فعالیت‌های یادگیری است که علایق و نیازهای کودکان را نشانه می‌روند [۱۹]. مسیر برنامه درسی روئیدنی از طریق ارتباطاتی که بین کودکان و معلمان ایجاد می‌کند تعیین می‌شود. زیرا در این برنامه درسی معلم و دانش‌آموزان ایده‌ها و تئوری‌های خود را مورد بررسی قرار می‌دهند و دوره مشترکی را برای دنبال کردن ایجاد می‌کنند. برنامه درسی روئیدنی بر فرایند یادگیری متمرکز است، جایی که معلمان می‌توانند با ایجاد دانش و همدلی و احترام به همسالان بر علایق دانش‌آموزان تأثیر بگذارند [۲۰]. از سوی دیگر آموزش به روش سنتی و بدون درگیر کردن نوآموزان پیش دبستانی نمی‌تواند نیازهای پرورشی نوآموزان را پوشش دهد. از این رو بایستی یک روش آموزشی به‌کار رود که بتواند انگیزه آنها را افزایش داده و خلاقیت‌شان را پرورش دهد. با توجه به این موضوع برنامه

چیزی است که به رفتار شدت و جهت می‌بخشد و در حفظ و تداوم آن به یادگیرنده کمک می‌کند [۱۳]. در دوره پیش دبستانی در خصوص انگیزه آنچه که بیشتر می‌توان بر روی آن کار کرد و اهمیت بالایی دارد انگیزه حرکتی است. انگیزه حرکتی نیروی درونی فرد را برای رسیدن به هدف، به حرکت وا می‌دارد. کودکان با انگیزه حرکتی پایین، به ندرت میل به حرکت دارند و شدت و مدت زمان فعالیت بدنی‌شان اندک است. اولویت این کودکان، حرکت و جابجایی با صرف حداقل انرژی ممکن است. اما، کودکان با انگیزه حرکتی متوسط با توالی ملایمی حرکت می‌کنند و اولییتی برای انجام فعالیت‌های با انرژی بالا یا پایین ندارند. این در حالی است که کودکان با انگیزه حرکتی بالا، اغلب میل به تحرک و جابجایی زیادی دارند، نیازمند تحریک و انگیزش بیرونی برای شروع حرکت نیستند و حرکت خود را در مدت زمان طولانی‌تری ادامه می‌دهند. این کودکان، فعالیت‌های با انرژی بالا (مانند بالارفتن از پله)، را ترجیح داده و به جهت فعال بودن خود حرکت می‌کنند. همچنین حرکات آنان سریع، مکرر و با شدت بالا است [۱۴]. انگیزه حرکتی در سال‌های اول آموزش اهمیت بالایی دارد. نظریه‌پردازان آموزشی در این نکته توافق نظر دارند که دانش‌آموزان برای خوب فهمیدن و خوب درک کردن و یادگیری خوب، به انگیزه نیاز دارند؛ وجود انگیزه نه تنها با آغاز یادگیری ضروری است، بلکه برای ادامه و تقویت آن و حل مسائل و مشکلاتی و کاربرد آموخته‌ها در موقعیت جدید نیز ضرورت دارد [۱۵] و این انگیزه (انگیزه یادگیری، انگیزه پیشرفت و ...) که در سال‌های بعدی تحصیل نمایان خواهد شد، در سال‌های ابتدایی تحصیل و با انگیزه حرکتی (میل به فعالیت و حرکت در نوآموزی) شکل می‌گیرد.

همان‌طوری که در سطرهای قبلی بیان شد پرورش خلاقیت و انگیزه کودکان در دوره پیش‌دبستانی یکی از مسائل و دغدغه‌های نظام آموزشی است. چرا که پایه و اساس کیفیت و کمیت خلاقیت و انگیزه در این دوران بنیان‌گذاری می‌شود و در سال‌های بعدی بر تمام فعالیت‌های تحصیلی فرد اثر خواهد گذاشت. بر این اساس یکی از سوالاتی که ذهن اندیشمندان، محققان و مربیان را به خود مشغول کرده است این است که با چه روش یا روش‌هایی و با چه رویکرد، طرح و برنامه‌ای می‌توان انگیزه و خلاقیت افراد را در دوران پیش دبستانی شکل داده و بستر مناسبی برای سال‌های آینده فرد ایجاد کرد؟ در این میان یکی از رویکردهای مهم در برنامه درسی که با استقبال زیادی در میان مربیان روبرو شده است، برنامه درسی

¹ Emergent curriculum

² Reggio Emilia Approach

³ Constructivism

⁴ Aslan, Ö, M.

گردد. بنابراین با توجه به ویژگی‌هایی که برنامه درسی روئیدنی دارد و در این برنامه شرایط و علایق نوآموزان مورد توجه قرار می‌گیرد، این برنامه توسط خود آنان به‌وجود می‌آید، از پیش تعیین شده نبوده و محدودیتی برای اجرای آن وجود ندارد، سوالی که مطرح می‌شود این است که آیا استفاده از این رویکرد در آموزش پیش دبستانی بر خلاقیت و انگیزه نوآموزان تأثیر دارد؟

فرضیه‌های پژوهش

- ۱- برنامه درسی روئیدنی بر خلاقیت نوآموزان تأثیر مثبت دارد.
- ۲- برنامه درسی روئیدنی بر انگیزه نوآموزان تأثیر مثبت دارد.

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف از نوع تحقیقات کاربردی، از نظر اجرا و طرح تحقیق کمی از نوع شبه آزمایشی^۱ و طرح پیش آزمون-پس آزمون با گروه گواه است. جامعه آماری تحقیق نوآموزان پیش دبستانی منطقه ۱۴ شهر تهران به تعداد ۲۷۳۴ نفر است که به روش نمونه‌گیری تصادفی ساده تعداد ۳۰ نوآموز انتخاب شده است. نمونه‌گیری به این صورت بوده است که از منطقه ۱۴ شهر تهران و از یکی از پیش دبستانی‌های منطقه ۱۴ تعداد ۳۰ نوآموز به‌صورت تصادفی انتخاب و به‌صورت تصادفی ۱۵ نوآموز در گروه آزمایش و ۱۵ نوآموز در گروه گواه جایگزین شده‌اند. بنابراین حجم نمونه آماری پژوهش در مجموع ۳۰ نفر بود. به‌منظور گردآوری اطلاعات از آزمون خلاقیت تورنس (۱۹۸۱) و پرسشنامه انگیزه نظریوری و همکاران (۱۳۹۶) استفاده شده است. در ادامه مشخصات این ابزارها ذکر شده است:

- ۱- آزمون خلاقیت: ابزار اندازه‌گیری خلاقیت در نوآموزان پیش دبستانی، آزمون تفکر خلاق در عمل و حرکت تورنس (۱۹۸۱) می‌باشد. این آزمون به کودکان اجازه می‌دهد که عناصر یا مولفه‌های عمده در خلاقیت یعنی سیالی (روانی)، ابتکار (اصالت)، و تخیل را در حرکات، کلمات یا ترکیبی از هر دو به منصفه ظهور گذارند، هر چند که عامل حرکتی جنبی بیشتر مورد نظر است. این آزمون برای کودکان ۳ تا ۸ سال طراحی شده است و شامل چهار فعالیت (خرده مقیاس یا زیرآزمون) است [۳۲]. این فعالیت‌ها عبارتند از:

- ۱- فعالیت شماره یک: به چند طریق دیگر در انجام این

درسی روئیدنی به‌عنوان یک راهکار مهم به منظور رشد و توسعه خلاقیت و افزایش انگیزه پیشنهاد شده است. کارکرد، کارایی و اثربخشی این نوع برنامه درسی در پژوهش‌های اندکی بررسی و به اثبات رسیده است [۲۱].

دو مولفه خلاقیت و انگیزه متغیرهای مهمی در پیش دبستانی می‌باشند. با پرورش و ارتقاء سطح این دو مولفه، زمینه رشد و تعالی در آینده برای نوآموزان فراهم می‌شود. در مسیر بهبود و ارتقاء دو مولفه مذکور مساله‌ای اصلی که مربیان و اولیاء نوآموزان با آن مواجه هستند مساله چگونگی برنامه‌ریزی برای رشد و پرورش انگیزه و خلاقیت در نوآموزانی است که در ابتدایی‌ترین مرحله آموزش و پرورش قرار دارند. هر نوع از انواع برنامه‌ریزی درسی حکایت از روش و فرایند آموزشی‌یی دارد که بر اساس نظر گروهی از متفکران و اندیشمندان مرتبط با یک فلسفه آموزشی طراحی شده است. برنامه‌ریزی درسی تمامی جنبه‌های محتوایی یک آموزش را در بردارد و دقیقاً مشخص می‌کند که یک مربی چگونه به آموزش و پرورش دانش‌آموز و به‌ویژه نوآموز بپردازد. بر این اساس بحث روش‌های تدریس یکی از چالش‌های معلمان محسوب می‌شود و به‌کارگیری روش تدریس متناسب با هر ماده درسی از اهمیت زیاد برخوردار است. امروزه استفاده از روش‌های فعال تدریس می‌تواند بخش عمده از مشکلات آموزشی را برطرف نماید. در آموزش پیش دبستانی نیز با کاربرد روش آموزش فعال نوآموزان با مواد و محتوای آموزشی درگیر شده و علاوه بر یادگیری عمیق‌تر از نظر انگیزه و خلاقیت نیز پرورش می‌یابند. از سوی دیگر آموزش به روش سنتی و بدون درگیر کردن نوآموزان پیش دبستانی نمی‌تواند نیازهای پرورشی نوآموزان را پوشش دهد. از این رو بایستی یک روش آموزشی مورد استفاده قرار گیرد که بتواند خلاقیت و انگیزه آنان را پرورش دهد.

مرور پیشینه پژوهش نشان می‌دهد تحقیقات متعددی در زمینه تأثیر روش تدریس بر خلاقیت ([۲۲]، [۲۳]، [۲۴]، [۲۵]، [۲۶]، [۲۷]، [۲۸]، [۲۹]) و روش تدریس بر انگیزه ([۳۰] و [۳۱]) انجام شده است. در این میان در خصوص تأثیر برنامه درسی روئیدنی بر خلاقیت و انگیزه نوآموزان پیش دبستانی تا کنون پژوهشی در ایران انجام نشده است. بر این اساس خلا پژوهشی در زمینه تأثیر برنامه درسی روئیدنی بر خلاقیت و انگیزه وجود دارد و ضروری است تحقیقی در این زمینه صورت پذیرد تا راهکارهای عملیاتی در خصوص استفاده از برنامه درسی روئیدنی به منظور پرورش، رشد و توسعه خلاقیت و انگیزه نوآموزان پیش دبستانی برای مربیان، معلمان و والدین تدوین و آرایه

¹ Quasi-experimental designs research

حرکتی نظریوری و همکاران (۱۳۹۶) مبنا قرار گرفته است. در خصوص روایی سازه نظریوری و همکاران (۱۳۹۶) از تحلیل عاملی اکتشافی به روش تحلیل عامل‌های اصلی و با استفاده از چرخش واریماکس استفاده کرده‌اند که نتایج حاکی از روایی بالای پرسشنامه بوده است [۳۴]. پایایی پرسشنامه انگیزه حرکتی کودکان توسط نظریوری و همکاران (۱۳۹۶) با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۴ محاسبه شده است. در پژوهش حاضر نیز پایایی ابزار با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ مقدار ۰/۸۳ به دست آمد.

روش اجرای پژوهش

به منظور آزمودن تأثیر برنامه درسی روئیدنی بر خلاقیت و انگیزه نوآموزان، دو گروه گواه و آزمایش در این تحقیق شرکت کردند. پس از انتخاب گروه‌های گواه و آزمایش پیش از آزمون خلاقیت و انگیزه توسط مربی پیش دبستانی اجرا شد. در گروه گواه نوآموزان با روش معمول و در گروه آزمایش نوآموزان با رویکرد برنامه درسی روئیدنی آموزش دیدند. پس از پایان آرایه محتوای مدنظر که در ۸ جلسه انجام شد، آزمون پایانی خلاقیت و انگیزه در هر دو گروه گواه و آزمایش برگزار شد. در ادامه شرح روش اجرای طرح پژوهش آمده است:

با توجه به اینکه این نوع برنامه درسی محدودیت نداشته و ساختار آن کاملاً مشخص و بسته نیست بنابراین آزادی عمل کودکان چارچوب برنامه درسی را شکل می‌دهد و برنامه درسی در حین عمل شکل گرفته و توسط مربی هدایت شده است.

برای طراحی فعالیت یا پروژه در بستر برنامه درسی روئیدنی؛ در ابتدا یک بستر بازی در مرکز پیش دبستانی برای مشاهده دقیق فعالیت‌های کودکان (نوآموزان پیش دبستانی) فراهم شد، تا در آن بستر بتوان علایق کودکان را شناسایی نمود و با توجه به آن مسیری را برای آموزش آنان طراحی نمود. این بستر در یک مرکز پیش دبستانی مهیا شد و در آن محیط به نحوی طراحی شد که کودکانه آزادانه با وسایل بسیاری که در اختیار داشتند تجربه نمایند. در کلاس مذکور اشیاء متعدد و متفاوت در اندازه‌ها، شکل‌ها و رنگ‌های مختلف فراهم شد. در این محیط اشیاء مختلفی مانند سنگ‌ها، ذره‌بین‌ها، ترازوها، قرقره‌های بالابر، آینه‌ها، پازل موزائیکی، چوب بستنی، اشکال هندسی، خمیربازی، ابزارهای مصنوعی مانند نردبان، فرغون، بیل، اره، را در دسترس نوآموزان قرار گرفت. در حین این فعالیت بستر مناسبی پیش آمد تا بتوان با مربیان در مورد روند مشاهده، اهمیت آن و طراحی بر اساس آن همزمان با فعالیت و یا بعد

حرکت، پاسخ‌های عملی و کلامی و همچنین ترکیبی از این دو نوع پاسخ مورد قبول است. این فعالیت برای سیالی و ابتکار نمره‌گذاری می‌شود.

۲- فعالیت شماره دو: آیا می‌توانی مثل..... حرکت کنی؟ این فعالیت برای تخیل و بر اساس یک مقیاس ۵ درجه‌ای لیکرت حین آزمون نمره‌گذاری می‌شود.

۳- فعالیت سوم: چه راه‌های دیگری؟ این فعالیت نیز مانند فعالیت شماره ۱ برای سیالی و ابتکار نمره‌گذاری می‌شود و پاسخ‌های عملی (غیرکلامی) و کلامی مورد قبول است.

۴- فعالیت شماره چهار، آن چه چیزی می‌تواند باشد؟ این فعالیت نیز برای سیالی و ابتکار نمره‌گذاری می‌شود.

شیوه نمره‌گذاری: فعالیت‌های شماره یک، سه و چهارم برای سیالی (روانی) و هم برای ابتکار (اصالت) نمره‌گذاری می‌شود. برای نمره سیالی، تعداد راه‌ها یا رفتارهای غیرتکراری در نظر گرفته می‌شود. برای استخراج نمره ابتکار اساساً فراوانی عدم احتمال وقوع آماری مورد توجه است. تورنس برای استخراج نمرات ابتکار، نمرات از صفر تا سه را براساس فراوانی عدم احتمال وقوع آماری آنها در یک نمونه ۵۰۰ نفری از کودکان ۳ تا ۷ ساله محاسبه کرد [۳۳].

روایی و پایایی ابزار اندازه‌گیری خلاقیت: تورنس روایی این ابزار را در مطالعات خود بررسی و تایید نموده است. در مطالعه سیدان (۱۳۷۷) اعتبار سازه آزمون از طریق همبستگی میان مولفه‌های موردنظر آزمون با آزمون نمره ریاضی معلم ساخته- که تفکر همگرا را می‌سنجد- به دست آمد. در پژوهش حاضر روایی بررسی شده توسط محققان قبلی در جامعه ایرانی مبنا قرار گرفته است. تورنس (۱۹۷۴) پایایی این آزمون را با استفاده از راهنمای اجرا و نمره‌گذاری میان آزمونگران بالاتر از ۰/۹ محاسبه کرده است. در ایران نیز سیدان (۱۳۷۷) از طریق پایایی میان آزمونگران پایایی آن را محاسبه و آن را حداقل ۰/۷۸ و حداکثر ۰/۹۹ گزارش کرده است. در پژوهش حاضر پایایی آزمون با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۳ محاسبه شده است.

۲-آزمون انگیزه: پرسشنامه "انگیزه حرکتی کودکان" به‌منظور بررسی و ارزیابی مولفه‌های متشکله و ارکان انگیزه انجام کار در کودکان توسط نظریوری و همکاران (۱۳۹۶) طراحی شده است. در این پرسشنامه هر یک از گویه‌ها در یک طیف پنج ارزشی لیکرتی شامل هرگز (۱ امتیاز) تا حد ناچیز (۲ امتیاز) تا حدودی (۳ امتیاز)، به‌طور متوسط (۴ امتیاز) و تا حد زیادی (۵ امتیاز) طراحی شده است [۳۴].

روایی و پایایی ابزار اندازه‌گیری انگیزه حرکتی: در پژوهش حاضر نتایج روایی سازندگان پرسشنامه انگیزه

از انجام فعالیت کودکان گفتگو کرد و مراحل را نشان داد و نیز نوع تعامل کودک و مربی را در این برنامه درسی مورد بررسی قرار داد.

جدول ۱. روش اجرای پژوهش

جلسه	موضوع	فعالیت	فعالیت مربی
۱	کوچک‌ترین و بزرگ‌ترین	اشیاء متعدد و متفاوتی در کلاس پیش دبستانی فراهم شده است. از هر شیء به تعداد ۳، ۴ یا ۵ عدد در اندازه‌های مختلف وجود دارد. نوآموزان بایستی این اشکال هم‌شکل که در کلاس به صورت پراکنده توزیع شده‌اند را به ترتیب قد و اندازه در کنار هم قرار دهند.	ابتدا مربی از نوآموزان خواست تا اشیاء هم‌شکل را در کنار هم قرار دهند. در این فرایند در خصوص چینش اشیاء در کنار هم هیچ راهنمایی به نوآموزان ارائه نشد. تنها مربی یک نمونه از اشکال مکعبی شکل را به ترتیب قد در کنار هم قرار داد.
۲	شباهت و تفاوت	اشیاء متعدد و متفاوتی در کلاس پیش دبستانی فراهم شده است. از هر شیء به تعداد ۳، ۴ یا ۵ عدد در اندازه‌های مختلف وجود دارد. نوآموزان پس از کنار هم قرار دادن اشیاء تفاوت و شباهت هر شیء با شیء دیگر را بیان می‌کند.	راهنمایی نوآموز برای درک مفهوم تفاوت و شباهت در اشیاء.
۳ و ۴	مفهوم عدد و درک آن (کمتر و بیشتر)	فعالیت‌هایی همچون طبقه‌بندی، تناظر یک به یک، مقایسه مجموعه‌ها به شیوه منطقی و درک مفاهیم کمتر و بیشتر در مجموعه‌ها، ساخت مجموعه‌های چند عضوی مختلف، تصویرسازی اعداد و ... با استفاده از اشیاء و وسایل موجود در کلاس.	تعریف پروژه در هر مرحله و راهنمایی نوآموزان
۵ و ۶	اشکال هندسی	پیدا کردن اشکال هندسی مشابه در کنار هم، درک تفاوت اشکال هندسی از نظر اضلاع، ساخت اشکال هندسی با چوب بستنی‌هایی هم‌رنگ بوده و عدد ضلع بر روی آنها نوشته شده است. مثلاً چوب بستنی‌های آبی که بر روی آنها عدد ۳ نوشته شده و جمع آوری آنها نوآموز شکل مثلث را درست می‌کند.	توضیح در مورد وجود اشکال هندسی و ارایه پروژه به کودکان با توضیح و راهنمایی اولیه- تعریف پروژه برای نوآموزان و راهنمایی در مواقع لازم.
۷	اندازه‌گیری با توجه به وسیله اندازه‌گیری	مقایسه قد اشیاء با یکدیگر با قراردادن دو شیء در کنار هم، مقایسه قد نوآموزان با یکدیگر، ساخت سازه به ارتفاع مشخص شده بر روی دیوار توسط نوآموزان، ساخت سازه با خمیر بازی توسط نوآموزان با اندازه‌های مختلف	در شرایط قراردادن نوآموزان برای درگیر شدن با ابزارهای مصنوعی- تعریف پروژه برای نوآموزان-راهنمایی و ارزیابی
۸	فیزیک؛ شناخت الگوها و کارکرد وسایل و اشیاء	کاوش درباره ویژگی‌های جهان به‌وسیله مشاهده و دست‌ورزی اشیاء و مواد معمولی در محیط زیست کودک	مربی برای تشوق کودکان به کاوش لوازم علوم مانند قطعات ذره‌بین‌ها، ترازوها، قرقه‌های بالابر و آینه‌ها را در دسترس آنها قرار می‌دهد.

شیوه تحلیل داده‌ها

یافته‌ها

در قسمت یافته‌ها به بررسی فرضیه‌ها بر اساس شاخص‌های آمار توصیفی و استنباطی می‌پردازیم.

داده‌ها پس از جمع‌آوری در دو سطح توصیفی (میانگین، انحراف معیار و واریانس) و استنباطی (تحلیل کواریانس) تحلیل شدند.

جدول ۲. توصیف آماری خلاقیت و انگیزه در مراحل پیش‌آزمون و پس‌آزمون

متغیر	مرحله آزمون	گروه	تعداد	میانگین	انحراف معیار	واریانس
خلاقیت	پیش‌آزمون	گواه	۱۵	۱۲۳/۴۶	۶/۶۱۵۶۴	۴۳/۷۶۷
		آزمایش	۱۵	۱۲۴/۴۰	۶/۹۸۰۰۷	۴۸/۷۲۱
	پس‌آزمون	گواه	۱۵	۱۲۳/۹۰	۶/۶۹۸۰	۴۴/۸۶۷
		آزمایش	۱۵	۱۳۸/۹۰	۷/۹۰۶۷	۶۲/۵۱۶
انگیزه	پیش‌آزمون	گواه	۱۵	۲۵/۳۱	۵/۸۰۸۳	۳۳/۷۳۶
		آزمایش	۱۵	۲۵/۱۰	۶/۳۷۹۹	۴۰/۷۰۴
	پس‌آزمون	گواه	۱۵	۲۵/۵۸	۵/۴۸۹۹	۳۰/۱۴۰
		آزمایش	۱۵	۳۰/۵۱	۵/۷۰۳۵	۳۲/۵۳۱

متغیره^۱ باید رعایت شود، فرض نرمال بودن توزیع و و توازی شیب رگرسیون است. این بررسی روی متغیرهای پژوهش انجام شد. یافته‌های مربوط به بررسی پیش‌شرط نرمال بودن توزیع داده‌ها نشان داد که، سطح معنی‌داری به‌دست آمده در آزمون کالموگراف-اسمیرنوف^۲، در متغیرهای پژوهش، بیش از مقدار ملاک ۰/۰۵ می‌باشد، در نتیجه می‌توان گفت

بر اساس یافته‌های جدول شماره ۲ میانگین در پیش‌آزمون و پس‌آزمون گروه گواه و آزمایش برای متغیر خلاقیت (۱۲۳/۴۶ و ۱۲۴/۴۰) و (۱۲۳/۹۰ و ۱۳۸/۹۰) می‌باشد؛ میانگین پیش‌آزمون و پس‌آزمون گروه گواه و آزمایش برای متغیر انگیزه (۲۵/۳۱ و ۲۵/۵۸) و (۲۵/۵۸ و ۳۰/۵۱) می‌باشد.

از جمله پیش‌فرض‌هایی که در تحلیل کواریانس چند

^۱ MANCOVA

^۲ One-Sample Kolmogorov-Smirnov Test

خلاقیت ($F=0.962$ ؛ $P > 0.05$) و انگیزه ($F=0.61$ ؛ $P > 0.05$) مشخص شد که پیش‌فرض توازی شیب رگرسیون نیز رعایت شده است. فرضیه اول. برنامه درسی روئیدنی بر خلاقیت نوآموزان پیش دبستانی تأثیر مثبت دارد.

که توزیع متغیرهای مورد بررسی در نمونه آماری دارای توزیع نرمال می‌باشد و می‌توانیم فرضیه‌های پژوهش را از طریق آزمونهای پارامتریک مورد آزمون قرار دهیم. برای اثبات توازی شیب رگرسیون مقدار F تعامل بین متغیر همپراش و مستقل در دو گروه کنترل و آزمایش حساب شد و با توجه به نتیجه بدست آمده در خصوص

جدول ۳. نتایج تحلیل کواریانس پس آزمون خلاقیت پس از تعدیل پیش آزمون

منبع تغییرات	SS	df	MS	F	sig
گروه (متغیر مستقل)	۱۳۷۹/۳۵۲	۱	۱۳۷۹/۳۵۲	۴۰/۵۴۱	۰/۰۰۰
خطا	۹۱۸/۶۲۸	۲۷	۳۴/۰۲۳	-	-

اثر آزمایشی استفاده شد. همان‌طور که در جدول ۳ مشاهده می‌شود اثر گروه (متغیر مستقل) بر خلاقیت نوآموزان پیش دبستانی از نظر آماری معنادار است ($P=0.05$). فرضیه دوم. برنامه درسی روئیدنی بر انگیزه نوآموزان پیش دبستانی تأثیر مثبت دارد.

برای مقایسه دو گروه آزمایش و گواه از لحاظ تاثیر یا عدم تاثیر مداخله آزمایشی بر متغیر خلاقیت آزمون تحلیل کواریانس چندمتغیری انجام شد، به این صورت که نمرات پیش‌آزمون دو گروه گواه و آزمایش در متغیر خلاقیت به‌عنوان متغیر همپراش در نظر گرفته شدند و از نمرات پس‌آزمون بدست آمده دو گروه برای مقایسه تاثیر مداخله

جدول ۴. نتایج تحلیل کواریانس پس آزمون انگیزه پس از تعدیل پیش آزمون

منبع تغییرات	SS	df	MS	F	sig
گروه (متغیر مستقل)	۱۹۷/۰۶۳	۱	۱۹۷/۰۶۳	۱۱۴/۲۸۴	۰/۰۰۰
خطا	۴۶/۵۵۷	۲۷	۱/۷۲۴	-	-

می‌باشد. به نوعی یافته‌های پژوهش‌های قبلی نشان می‌دهند که کاربرد برنامه درسی و شیوه‌های تدریسی که در آن فراگیر محوری مورد توجه بوده و علائق و آزادی عمل دانش‌آموزان مدنظر مربیان و معلمان قرار گرفته است، آموزش و فعالیت‌های آموزشی اثربخشی بالایی در افزایش خلاقیت و انگیزه داشته است. شواهد نظری [۳۵ و ۱۸] نیز همسو با نتایج تحقیق حاضر می‌باشد چرا که با توجه به ویژگی‌های برنامه درسی روئیدنی خلاقیت و انگیزه نوآموزان در اثر درگیر شدن در فعالیت‌ها، آزمایش‌ها، گفتگوها و کاوش‌ها بهبود و افزایش می‌یابد. نتایج پژوهش حاضر نیز نشان می‌دهد زمانی که نوآموزان با مسائل مواجه می‌شوند و با توجه به محیطی که در آن بستر آزمایش و کاوش فراهم است در نتیجه خلاقیت آنان رشد خواهد یافت. از طرفی با توجه به اینکه در برنامه درسی روئیدنی نوآموزان آزادانه‌تر از هر برنامه آموزشی دیگری به فعالیت می‌پردازند و تعامل و ارتباطات آنها با همسالان خود به راحتی صورت می‌پذیرد در نتیجه میل به فعالیت و انگیزه حرکتی آنان نیز بیشتر از سایر محیط‌های آموزشی است.

برای مقایسه دو گروه آزمایش و گواه از لحاظ تاثیر یا عدم تاثیر مداخله آزمایشی بر متغیر انگیزه آزمون تحلیل کواریانس چندمتغیری انجام شد، به این صورت که نمرات پیش‌آزمون دو گروه گواه و آزمایش در متغیر انگیزه به‌عنوان متغیر همپراش در نظر گرفته شدند و از نمرات پس‌آزمون بدست آمده دو گروه برای مقایسه تاثیر مداخله اثر آزمایشی استفاده شد. همان‌طور که در جدول ۴ مشاهده می‌شود اثر گروه (متغیر مستقل) بر انگیزه نوآموزان پیش دبستانی از نظر آماری معنادار است ($P=0.05$).

بحث و نتیجه‌گیری

این پژوهش با هدف تأثیر برنامه درسی روئیدنی بر خلاقیت و انگیزه نوآموزان پیش دبستانی انجام شد. یافته‌های پژوهش نشان داد که میزان خلاقیت و انگیزه نوآموزان دبستانی که با استفاده از برنامه درسی روئیدنی آموزش دیده بودند در مقایسه با نوآموزانی که با روش سنتی آموزش دیدند افزایش معنی‌داری داشته است. بر همین اساس فرضیه حاضر مبنی بر اینکه برنامه درسی روئیدنی بر خلاقیت و انگیزه نوآموزان پیش دبستانی تأثیر مثبت دارد، تأیید می‌شود.

این یافته‌ها با نتایج مطالعات [۲۵، ۱۹، ۲۸، ۲۹] همسو

همچنین نتایج پژوهش حاضر با شواهد نظری [۱۹] در خصوص اثرات برنامه درسی روئیدنی بر انگیزه حرکتی کودکان با توجه به مبتنی بودن این برنامه بر علائق و

خلاقیت و انگیزه نوآموزان پیش دبستانی تأثیر مثبت دارد، لازم است تا آموزش و پرورش توجه ویژه‌ای به کاربرد این رویکرد در آموزش داشته باشد و با استفاده از آن خلاقیت و انگیزه نوآموزان را افزایش دهد تا در آینده دانش‌آموزانی با انگیزه و سطح خلاقیت بالا وارد مراحل تحصیلی بالاتر و در نهایت افرادی خلاق و با انگیزه در امور جامعه وارد اجتماع شوند. بنابراین پیشنهاد می‌شود، مربیان و معلمان در آموزش نوآموزان از رویکرد برنامه درسی روئیدنی استفاده نموده و محیط آموزشی را بر مبنای این برنامه درسی طراحی و تجهیز نمایند.

منابع

- 1-Birinci, C. M. Teacher in Reggio Emilia Approach: Educational Needs and Views. EURASIA Journal of Mathematics, Science and Technology Education. 2018; 14 (1):279-290.
- 2-Gülbahar, B. Views of the Teachers on the Behaviors and the Personal Characteristics of the School Principal Which are Effective in Formation of a Democratic School Environment. The Anthropologist. International Journal of Contemporary and Applied Studies of Man, 2016; 23(1).21-32.
- ۳-سیف، علی اکبر. روان‌شناسی پرورشی نوین: روان‌شناسی یادگیری و آموزش. تهران: نشر دوران، ۱۳۹۶.
- ۴-شعبانی، حسن. روش تدریس پیشرفته (آموزش مهارت‌ها و راهبردهای تفکر) (با تجدید نظر اساسی و اضافات). تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت)، ۱۳۹۷.
- 5-Yusnaeni, Corebima, A. D., Susilo, H., & Zubaidah, S. Creative Thinking of Low Academic Student Undergoing Search Solve Create and Share Learning Integrated with Metacognition Strategy. International Journal of Instruction, 2017; 245-262.
- ۶-کریمی، یوسف. روانشناسی تربیتی. تهران: نشر ارسباران، ۱۳۹۷.
- ۷-زارعی زوارکی، اسماعیل، قاسمی سامنی، متین. و قمشه، مرضیه. تأثیر استفاده از روش تدریس پنج مرحله‌ای بایبی بر میزان یادگیری و انگیزش پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دوره متوسطه. مطالعات روانشناسی و علوم تربیتی، ۱۳۹۵؛ ۲، ۱، ۶۷-۸۶.

۸-کدیور، پروین. روانشناسی یادگیری. تهران: انتشارات سمت، ۱۳۹۷.

نیازهای کودکان و شواهد نظری [۲۰] ایجاد دانش و همدلی و احترام به همسالان در برنامه درسی روئیدنی بر علایق و انگیزه‌های نوآموزان تأثیرگذار است و شواهد نظری [۲۱] که برنامه درسی روئیدنی را به‌عنوان یک راهکار مهم به منظور رشد و توسعه خلاقیت و افزایش انگیزه پیشنهاد می‌دهد همسو می‌باشد. چرا که پژوهش حاضر نیز نشان داد توجه به نیازها و علایق کودکان، محور شدن آنها در فرایند آموزش، فعالیت آزادانه، ایجاد بستر دانش و ارتباط با همسالان آنها را به فعالیت بیشتر (انگیزه حرکتی) و انجام کارهای خلاقانه (رشد خلاقیت) سوق می‌دهد.

براساس نتایج به‌دست آمده، شواهد پژوهشی و شواهد نظری مربوط به رویکرد برنامه درسی روئیدنی می‌توان گفت انتخاب رویکرد برنامه درسی روئیدنی می‌تواند خلاقیت نوآموزان پیش دبستانی را بهبود بخشد. با توجه به اینکه رویکرد برنامه درسی روئیدنی انعطاف‌پذیر بوده و محدودیتی را برای افراد درگیر آموزش قائل نمی‌باشد باعث رشد خلاقیت و نوآوری نوآموزان می‌گردد. بنیان و اساس این رویکرد روشی اکتشافی است و روشی است که زمینه بروز و ظهور پتانسیل‌های درونی کودکان را فراهم می‌سازد و سبب رشد خلاقیت آنان می‌گردد. با استفاده از این رویکرد در آموزش نوآموزان پیش دبستانی، آنان قادر خواهند شد تا به طریقی بهتر با محیط خود ارتباط برقرار کرده و اطلاعات مربوطه را با پروژه‌هایی که مربیان تعریف می‌کنند سازماندهی کنند. با توجه به این که در رویکرد برنامه درسی روئیدنی برنامه درسی از پیش طراحی و تولید نمی‌گردد این نوع برنامه درسی خلاقانه می‌باشد و با حذف محدودیت‌های برنامه درسی سنتی که مبتنی بر طرح از پیش تعیین شده می‌باشد.

در خصوص تأثیر برنامه درسی روئیدنی بر انگیزه حرکتی نوآموزان نیز می‌توان گفت: انگیزه در هر سنی و در هر فعالیتی موتور محرکه افراد برای پیگیری و دنبال کردن هدف می‌باشد. در دوره پیش‌دبستانی آن دسته از نوآموزانی که اهداف آموزشی دست خواهند یافت که دارای انگیزه حرکتی بالایی باشند. انتخاب برنامه درسی مناسب و توجه به علایق نوآموزان می‌تواند بر انگیزه حرکتی آنها اثر مثبت داشته باشد. با استفاده از رویکرد برنامه درسی روئیدنی دغدغه همیشگی اولیاء دانش‌آموزان، مربیان، معلمان و مدیران مدارس در خصوص بی‌علاقه‌گی و بی‌انگیزگی نوآموزان و دانش‌آموزان به درس و انجام تکالیف درسی و تلاش برای پیشرفت و رشد تحصیلی آنها برطرف خواهد شد.

به‌طور کلی با توجه به اینکه برنامه درسی روئیدنی بر

- 2018;, 7, 1, 97-110.
- 20-Jones, E. The emergence of emergent curriculum. *Young Children* (March), 2012; 66-68.
- 21-Jacobs, B. L. *Self-Regulation And Emergent Curriculum Inquiries In The Kindergarten Classroom. A Dissertation Submitted To The Faculty Of Graduate Studies In Partial Fulfillment Of The Requirements For The Degree Of Doctor Of Philosophy.* York University, Toronto, Ontario, 2017.
- ۲۲- امامی‌ریزی، کبری، حقانی، فریبا. و یوسفی، علی‌رضا. بررسی تأثیر به‌کارگیری بازی‌های آموزشی در درس هندسه بر خلاقیت و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دختر پایه سوم ابتدایی. پژوهش در برنامه‌ریزی درسی، ۱۳۹۸؛ ۱۶، ۶۱، ۶۴-۷۴.
- ۲۳- قاضی اردکانی، راحله، ملکی، حسن، صادقی، علی‌رضا. و درتاج، فریبرز. طراحی الگوی برنامه درسی پژوهش‌محوری در مطالعات اجتماعی دوره ابتدایی برای پرورش تفکر و خلاقیت در دانش‌آموزان. نشریه علمی ابتکار و خلاقیت در علوم انسانی، ۱۳۹۶؛ ۷، ۳، ۶۳-۱۰۶.
- ۲۴- علوی لنگرودی، سیدکاظم. و رجایی، افسانه. تأثیر برنامه درسی قصه‌گویی و نمایش خلاق بر خلاقیت و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دختر پایه پنجم ابتدایی در دروس انشاء و هنر. پژوهش در برنامه‌ریزی درسی، ۱۳۹۵؛ ۱۳، ۲، ۲۴ (۱۵)، ۱۱۸-۱۲۹.
- ۲۵- سلطانی‌آذغان، محمد. و اوبالاسی، آناهیتا. تأثیر آموزش به روش رجیو امیلیا بر خلاقیت کودکان پیش دبستانی شهر تبریز، دومین کنفرانس بین‌المللی علوم رفتاری و مطالعات اجتماعی، استانبول، موسسه مدیران ایده پرداز پایتخت ویرا، نمایه شده در سیویلیکا، ۱۳۹۴.
- ۲۶- احمدی، غلامعلی. و مهرپور، مریم. برنامه درسی و خلاقیت، کنفرانس بین‌المللی چالش‌های نوین در مدیریت، اردبیل، سازمان مدیریت صنعتی اردبیل، نمایه شده در سیویلیکا، ۱۳۹۴.
- ۲۷- کدخدایی، مریم. و سلیمانی، آمنه. مقایسه آموزش به روش بدیعه‌پردازی و روش سخنرانی بر افزایش خلاقیت دانش‌آموزان دختر و پسر پایه سوم ابتدایی زرین شهر، پژوهش در برنامه‌ریزی درسی، ۱۳۹۴؛ ۱۲، ۴۵، ۱۱۹-۱۳۰.
- 28-Gencera, A. A. & Gonen, M. Examination of The Effects of Reggio Emilia Based Projects on Preschool Children's Creative Thinking Skills. *Journal of Curriculum and Teaching*, 2016; 17(1), 1-12.
- ۹- ظهیری‌ناو، بیژن، رجبی، سوران. بررسی ارتباط گروهی از متغیرها با کاهش انگیزش تحصیلی دانشجویان رشته‌ی زبان و ادبیات فارسی. پژوهش‌های آموزش و یادگیری، ۱۳۸۸؛ ۷ (۱): ۶۹-۸۰.
- ۱۰- حامدی نسب، صادق، عسگری، علی. بررسی رابطه خوش‌بینی علمی و انگیزه پیشرفت با توجه به نقش واسطه‌گری خودکارآمدی تحصیلی. پژوهش‌های آموزش و یادگیری، ۱۳۹۹؛ ۱۵ (۲): ۴۹-۶۱.
- 11-Dinkelmann, I., & Buff, A. Children's and parents' perceptions of parental support and their effects on children's achievement motivation and achievement in mathematics: a longitudinal predictive mediation model. *Learning and Individual Differences*, 2016; 50; 122-132.
- ۱۲- تقی‌پور ظهیر، علی. مقدمه‌ای بر برنامه‌ریزی آموزشی و درسی. تهران: نشر آگه، ۱۳۹۸.
- 13-Singh, D. & Saini, S. Sports achievement-motivation among wrestlers and judokas- a comparative study. *International Journal of Behavioral Social and Movement Sciences*, 2013; 2 (1), 70-75.
- 14-Atun-Einy O, Berger SE, Scher A. Assessing motivation to move and its relationship to motor development in infancy. *Infant Behav Dev.* 2013, 36 (3), 457-69.
- ۱۵- قاسم‌زاده‌فرد، منا. نقش واسطه‌گری انگیزه تحصیلی در رابطه با ویژگی‌های شخصیتی و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دوره اول متوسطه شهرستان خرم‌بید. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد مرودشت. دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، ۱۳۹۶.
- ۱۶- یوسفی، ناصر. رویکردهای آموزشی. تهران: کارگاه کودک، ۱۳۹۵.
- 17-Gunduz, N., & Hursen, C. Constructivism in teaching and learning: Content analysis evaluation. *Social and Behavioral Sciences*, 2015; 19, 526-533.
- ۱۸- خسروی، رحمت‌الله. و مهرمحمدی، محمود. برنامه درسی روئیدنی: تأملی انتقادی درباره مفهوم برنامه درسی از پیش تعیین شده. فصلنامه مطالعات برنامه درسی ایران، ۱۳۹۱؛ ۷، ۲۵-۲۶.
- 19-Aslan, Ö. M. From an Academician's Preschool Diary: Emergent Curriculum and Its Practices in a Qualified Example of Laboratory Preschool. *Journal of Curriculum and Teaching*, 2016; 17(1), 1-12.

5th World Conference on Learning, Teaching and Educational Leadership, WCLTA 2014, Procedia - Social and Behavioral Sciences 186 (2015) 456 – 460.

29-Alkudhair, D. (2014). Creativity and the Reggio Emilia Approach, The William & Mary Educational Review: 2014; 2, 2, 14, 0-0.

۳۰- جلالی بارزازی، سارا. و مومنی مهموئی، حسین. تأثیر روش تدریس همیاری بر انگیزه و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پسر در درس مطالعات اجتماعی پایه سوم ابتدایی، نخستین همایش ملی توانمندسازی فردی اجتماعی افراد با نیازهای ویژه، خراسان جنوبی - قاین، دانشگاه آزاد اسلامی واحد قاینات، نمایه شده در سیویلیکا، ۱۳۹۴.

۳۱- قاسم‌نژاد، حیدر، قاسم نژاد، علی‌اصغر، رائی، زهرا. و محمدنژاد، محبوب. بررسی رابطه برنامه درسی پنهان با انگیزه تحصیلی دانش‌آموزان، اولین همایش علمی پژوهشی روانشناسی، علوم تربیتی و آسیب‌شناسی جامعه، شرکت طلای سبز، انجمن پایش، نمایه شده در سیویلیکا، ۱۳۹۴.

۳۲- تورنس، ئی. پال. استعدادها و مهارت‌های خلاقیت، مترجم حسن قاسم‌زاده، تهران: نشر دنیای نو، ۱۳۷۵.

۳۳- دائمی، حمیدرضا. و مقیمی بارفروش، سیده فاطمه. هنجاریابی آزمون خلاقیت تورنس، تازه‌های علوم شناختی، ۱۳۸۳؛ ۳، ۶-۲۴.

۳۴- نظرپوری، شهرام، بهرام، عباس. و قدیری، فرهاد. طراحی و روانسنجی پرسشنامه انگیزش حرکتی کودکان ۹ تا ۶ ساله. نشریه روان‌پرستاری، ۱۳۹۶؛ ۶، ۱، ۶۳-۷۰.

۳۵- خسروی، رحمت‌الله. برنامه درسی روئیدنی. دانشنامه ایرانی برنامه درسی، ۱۳۹۷؛ ۱۱.